

Skupni register, neenaka ubranost

Rade Krstič: *Filozofija umrlih*, Ljubljana: DZS, 2001.

Pesnik Rade Krstič je svojo zadnjo pesniško zbirko posvetil, kot je sam zapisal, "štirim največjim pesnikom našega časa", in sicer F. G. Lorci, G. Ungarettiju, G. Traklu in A. A. Bloku. Seveda je "izbor" njegov, pa tudi naklon in priklon tem velikanom poezije, ki jih povezujejo poleg dokaj razrvanih in tragičnih življenjskih poti tudi njihove poetike, uglašene na struno ekspresionizma, simbolizma in misticizma. Gre torej za velika peresa, ki vsako zase odzvanja s svojim, a vendar s skupnim registrom, med katerimi sta (vsaj za širši krog bralstva) pravzaprav najbolj prepoznavna Lorca in Trakl.

Pesnik Krstič je zapisal v spremni besedi: "Stanja, skozi katera potuje naš jaz, ko prislunemo verzom mrtvega pesnika, bi lahko označili za sintagmo žna robu blaznosti', saj naša volja ne razpolaga več s procesi svobode, ampak je ujeta, vklenjena v neizrazljivi nič, v filozofsko spekulacijo in način njene prezentacije, zato je nujno pač, da se držimo njenih poslednjih odmevov, negibnih prič, sledov ostrine, učinkov lune. In to je šele pol poti."

Krstič torej prisega na prezentacijo nezavednega (intiutivnega) ali vsaj polzavednega v svoj pesemski korpus, ki se je prej, seveda po mukotrpnih iniciacijskih poti, oplodila z (izbranimi) mrtvim pesniki. Seveda ob tem ne smem prezreti dejstva, zakaj si je Krstič izbral prav ta velika imena: najbrž zato, ker jim je tako podoben. Kdor koli je že prej prebiral Krstičeve knjige, je lahko zaznal sunkovitost ekspresivnih, zaumnih podob, simbolizem ter upesnjevanje mističnega, torej bivanjskega in božjega v krščanskem ali vzhodnjaškem smislu, kar lahko zasledimo tudi v tej zbirki (*Hindu, Mantra trinajstih, Karatali ...*).

V prvem razdelku *S poslednjimi odmevi* Lorca skoraj dobesedno "pozvanja" skozi njegove podobe in pesmi. Krstič ne le čestokrat uporablja lorcovske polne lune, barvo krajine, vroče, tudi erotizirane kože ter medmete "Joj, obešena na kratko vrv" – *Svetilka*, mnogokrat ujame, kar se mu razen še pri Traklu ne dogaja tako pogosto, tudi vzduh pesnika, oplojenega s karizmo ter tragično smrtjo, ki pa je nima več smisla dramtizirati "Napaka je spregledana. / Njeni izvršitelji so mrtvi." – *Živosolzje*.) Prav ekspresivne modrine in rdečine, ki jih pesnik nanaša v pesem kot na platno, dajejo prvemu, po mojem najboljšemu razdelku tisto začarano svetlobo, ki seveda še jasneje sije iz verzov tega zares kulturnega lirika.

Pesnik Giuseppe Ungaretti ga je najbrž "pridobil" zaradi svojega zgoščenega, z mistiko in temo nabitega sloga, torej z držo zazrtega in zaprtega opazovalca ter premišljevalca, kar izraža tudi naslov razdelka *Negibne priče*. Krstič namreč pravi v pesmi *Stranski vhod*: "S svojim globokim molkom / se spuščam / k mrtvim filozofom." Torej k "človeku, ki sklonjen za mizo, / postavljeno sredi sobe, / zasluti rabljevo sekiro" (*Slutnja*). Gre za usodnost, za verovanje v temni nič, ki zapreži tudi iz dokaj svetlih impresij iz narave. Ali še bolje: mehanizem sveta je tudi, kot je zapisal pesnik, v strašljivi in hkrati vabljivi demiurgičnosti (pesniške) besede. Krstič v pesmi *Mantra trinajst* pomenljivo zapiše: "In spet se vračajo besede, / skrite v čarobnih formulah / nerazumljivega jezika, / v skrivnostnih formulah / precizne alkimije." Pesnik se zaveda, da lahko posnema svojega "indijskega prijatelja, ki zna čarati", vendar njegove čarovnije z besedo ne zmorejo kljub krikom ("Dajte mir tankom in topovom, / ne premikajte jih, ne premikajte!") "premkniti kamen na tisto stran, ki je prosta". Gre torej za znano in boleče zavedanje o (današnji) nemoči pesniške besede, ki pa zna zažareti le ob samotnem branju, kot ga zahteva ta knjiga.

Razdelek *Sledovi ostrine*, posvečen Georgu Traklu, je, kot sem že omenil, drugi vrh te knjige. Traklova pretresljiva usoda, prežeta z uporom proti človeški moriji, ter ne nazadnje samomor so glavne črte, ki so navdihnile Radeta Krstiča. Že v prvi pesmi *V komi* je čutiti vonj po lizolu in kloroformu, medtem ko *Pesem umorjenega psa* že od daleč aludira na Traklov samomor, saj pravi, da "krvave kaplje ponižno / objamejo leseni držaj". Ali še bolje v pesmi *Dragotina*: "Mlado telo nemira / v premolke pada." Vojne skice, nabite s krvavo rdečino in morbidno modrino, grotesknost ubijanja ("O, smrtnost živih bitij, / ubita v odmevu vprašajev" – *Cev*) so tisti ekspresivni momenti, ki dramaturgijo pesmi še stopnjujejo. Zdi se, da bredemo do kolen v krvi in grozi, v večnemu "balzamu filozofov in pesnikov". Seveda Krstič ne aludira na psevdoromantičnost grozljivega in srhljivega, temveč na grozo stvarnosti, ki je konec koncev pokopala tudi mladega Trakla.

Zadnji veliki pesnik, ki ga je Rade Krstič "živel", je A. A. Blok, sicer velik navdušenec in kasneje še večji razočaranec nad oktobrsko revolucijo. *Učinki lune* so zadnji razdelek, v katerem skuša pesnik, pa mu to več ne uspeva, z isto intenziteto, kot je začel, tudi končati. Zdi se, da mu je proti koncu že zmanjkovalo navdiha – v zbirki je namreč skoraj sto pesmi – pa tudi potrpežljivosti (*Povečava, Ki osupne, Ubogi tepčki, Travnik ob vodi, Celica ...*). Po drugi strani pa zažarijo pesmi *Trojka, Aqua regia, Brazde, Štirica, Tudi*, torej pesmi, v katerih je najti pravo sokrvice in dediščino ruskega poeta.

Pesniška zbirka *Filozofija umrlih* Radeta Krstiča je gosto in neenakomerno tkanje, je zbir pesmi, med katerimi sicer mnoge prekipevajo kot dragotine od podob in lirskosti (po navadi nekaj prvih "zagonskih" pesmi v razdelku), žal pa je med njimi tudi po nekaj pesmi, in to v vsakem razdelku, za katere bi bilo bolje, da bi ostale zunaj, začuda, neoštevilčenega kazala. Zbirka, ki ji je proti koncu, žal, zmanjkalo sape. Pa tudi kje vmes.

Milan Vincetič